

Motion till riksdagen 2025/26:3973

av Fredrik Olovsson m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:168 Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och bearbetning av kärnämnen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa det kommunala inflytandet och bibehålla det kommunala vetot i fråga om utvinning av uran och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast och samlat bör återkomma om frågorna om kommunalt inflytande och alunskiffer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som garanterar kommunerna full kostnadstäckning för räddningstjänstens ökade kostnader vid införandet av begreppet kärnteknisk verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges berggrund är generellt rik på uran, men tillgångarna är låghaltiga och brytning av uran i Sverige har därför länge bedömts vara ekonomiskt olönsamt.

I proposition 2024/25:203 Förbudet mot utvinning av uran tas bort beskrivs väl den mycket begränsade betydelse eventuellt brytbara fyndigheter har för bränslebehoven i svensk kärnkraft.

Den nu lagda propositionen hanterar stegen efter brytning, alltså lakning, bearbetning samt utvinning av kärnämnen. Det kan därför vara motiverat att den processen hanteras som kärnteknisk verksamhet, vilket innebär att en anläggning för utvinning av kärnämnen eller för bearbetning för koncentration av utvunna kärnämnen inte längre ska

anses vara en s.k. kärnteknisk anläggning. Det är även välkommet att uran som utvinns som biprodukt från befintliga gruvor kan omhändertas och inte bli föremål för deponi.

Vi anser fortfarande att det nu avskaffade förbudet mot uranbrytning snarast är av symbolisk betydelse och vi ser nu proposition 2025/26:168 som andra steget i en process där man också avser att avskaffa det lokala inflytandet i fråga om utvinning av uran.

Förslaget medför en ytterligare inskränkning av det kommunala självstyret som varken är motiverad eller proportionerlig då tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken (17 kap. 1 § 1) inte längre kommer att omfatta anläggningar för utvinning av kärnämnen. Det innebär då att kravet på kommunfullmäktiges tillstyrkan stryks. Kommuner, kommunförbund och organisationer m.fl. är mycket kritiska till att det kommunala vetot då faller bort.

Då propositionen landade på riksdagens bord lovade och aviserade regeringen genom energi- och näringsministern att en utredning ska tillsättas om kommunernas veto och inflytande vid gruvbrytning i alunskiffer.

Då propositionen förvisso hanterar bearbetning och lakning, alltså stegen efter brytning, men brytningen mycket troligt kan ha skett i alunskiffer framstår regeringens agerande som djupt motstridigt. Vi menar att urangruvor, och särskilt en urangruva i alunskiffer, riskerar att skapa stor lokal oro.

Regeringen har också valt att skjuta frågan om riskbedömning till kommande prövningar inom vilka det bedöms möjligt att utifrån platsspecifika förutsättningar minimera riskerna för varje enskilt fall.

Då lagändringarna från den beslutade proposition 2024/25:203 Förbudet mot utvinning av uran tas bort blir konsekvenserna av den nu framlagda propositionen, som flera remissinstanser lyfter, svåra att överblicka.

Som flera kommuner, men även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), har framhållit kommer de nu föreslagna ändringarna att påverka uppdelningen mellan statlig och kommunal räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Länsstyrelsen ansvarar i dag för räddningstjänst vid utsläpp och sanering av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Den räddningstjänst som inte faller inom statens skyldigheter utgör kommunalt ansvar. Förslagen innebär att utvinning och bearbetning av kärnämnen inte längre kommer att vara en kärnteknisk anläggning utan en kärnteknisk verksamhet. Det innebär att kärnteknisk verksamhet kommer att utgöra ett kommunalt ansvar, och med det medföljande kostnader.

Mot denna bakgrund vill vi att riksdagen tillkännager för regeringen att det kommunala vetot inte ska inskränkas. Vi menar tvärtom att regeringen har ett stort ansvar för att stärka den lokala acceptansen för fungerande gruvverksamhet. Reaktionerna från lokalsamhällen på propositionen visar med stor tydlighet att regeringen misslyckas med detta. Det riskerar i förlängningen samhällstilliten och utveckling av den svenska gruvindustrin.

Fredrik Olovsson (S)

Monica Haider (S)

Mattias Jonsson (S)

Marianne Fundahn (S)

Isak From (S)

Daniel Vencu Velasquez Castro (S)